

–відмічають наявність сприятливого чи неконфліктного соціального середовища розвитку їх літературних здібностей. Так, найближче соціальне оточення учнів (сім'я, школа, друзі) підтримують їх у захопленні творчістю, чи не суперечать йому;

–попри виділену досліджуваними своєї самодостатності, літературно обдарована особистість має потребу у соціальному визнанні та поцінуванні, що дозволяє підтвердити значимість результатів їх творчої діяльності та визначити напрямки для подальшого саморозвитку. До цієї групи осіб ввійшли: батьки (найчастіше мама), бабуся та дідусь (особливо на ранніх стадіях розвитку їх літературних здібностей), друзі; дещо пізніше – однокласники та вчитель української літератури. Проте, деякі досліджувані (19%) до групи референтних осіб відносять віртуальних особистостей. Суб'єктивно, ці віртуальні референтні групи й особи, сприймаються ними як носії найвищих чеснот та є джерелом найзначущої оцінки.

Отже, огляд наукової літератури та дослідницький аналіз дозволяють зробити висновок, що процес становлення літературно обдарованої особистості обумовлюється соціальною ситуацією розвитку, а наявність в соціальному оточенні дитини значущих для неї людей, які є взірцями та підтримують її на всіх етапах творчого розвитку, є однією із умов особистісного зростання.

Література

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев. – М., 1977. – 380 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – СПб.: Питер, 2008. – 398 с.
3. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1984.
4. Гречуха І.А. Дослідження розвитку літературних здібностей та обдарованості в ранньому юнацькому віці / І.А. Гречуха // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. – Випуск 11. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 311-318.
5. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі: методичний посібник / О.Л. Музика, Д.К. Корольов, Р.О. Семенова та ін.; за ред. О.Л. Музики. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с.

ЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНОМУ ТА ОСОБИСТІСНОМУ ЗРОСТАННІ

Гуцуляк Олександра Павлівна
аспірантка кафедри психології
розвитку та консультування
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир.
Науковий керівник – канд. пед. наук,
доц. Мірошниченко Олена Анатоліївна

На даний час в Україні все більше уваги приділяється розвитку освіти дорослих. Відповідно, це питання стає важливим стосовно соціально-психологічного розвитку особистості на всіх етапах її життєвого і професійного шляху.

Розвиток особистості є довготривалим процесом, що відбувається впродовж усього життя людини. Психічний розвиток є основним способом існування особистості, це стосується й дорослої людини. Якщо в пізнавальній сфері людини на момент переходу до дорослого життя основні структури вже сформовані, то у структурі її особистості настає період глибоких змін. Досягнення соціальної зрілості дає змогу критично оцінити життя, приймаючи рішення про правильність обраного життєвого шляху чи шукаючи нову ідентичність. Як вказує В. Вілюнас, розвиток особистості дорослої людини відбувається за такими напрямками:

а) зростання самостійності людини, її свободи та відповідальності, розвиток індивідуальності (неповторності), творчого ставлення до дійсності та власного життєвого шляху;

б) посилення соціально-духовної інтегрованості людини, соціальної відповідальності, збагачення форм її життєдіяльності [3].

Період дорослості є найтривалішим в житті особистості, але на час його протікання випадає багато вікових криз, що спричинені послабленням психофізичних функцій, зниженням можливостей, зміною провідних видів діяльності, а також соціального статусу. Розвиток дорослої людини супроводжують кризи тридцятиріччя, середини життя і переходу до старості. Вони можуть бути швидкими чи подовжуватися в часі й перетворюватися на постійний негативний стан людини. Особливо складні особистісні проблеми можуть перетворити вікову кризу на затяжну життєву зі складним перебігом. Усі кризи дорослості мають спільну природу – кардинальні зміни способу життя й діяльності людини, але причини виникнення та шляхи їх подолання на різних стадіях є різними і суто індивідуальними.

Вікові кризи не є неминучими, так як розвиток дорослої людини залежить від її готовності до пов'язаних з віком змін та проблем дорослого життя. Детальне планування свого майбутнього, внутрішня готовність до активного вирішення проблем сприяють запобіганню кризам дорослості, подоланню складних періодів власного життя. Отже, на думку А. Єгоршина, психічний і особистісний розвиток характеризується непрямолінійністю, нерівномірністю психічних функцій і наявністю криз [5].

У зв'язку з цим людина в усі періоди її життя здатна оволодівати новими знаннями, а у процесі трудової діяльності – новими і суміжними професіями. Проте для забезпечення таких можливостей необхідно враховувати індивідуально-типологічні особливості особистості.

На думку А. Адушинової, постійний вибір себе, свого способу життя – це особистість. Якщо цей вибір зроблено неправильно, людина втрачає свою ідентичність, цілісність, інтегрованість [1]. Вибір і прийняття професії, зазначає А. Батаршев, завжди критичний момент у розвитку особистості. Цей процес пов'язаний із вирішенням комплексу протиріч, в основі яких знаходиться опозиція між індивідуальними і соціальними потребами. Мотивація, яка спонукає працювати в тій або іншій сфері, найбільше пов'язана зі сформованою у людини ієрархічною структурою потреб, різною у різних людей [2].

Мотиваційна сфера займає провідне місце в структурі особистості, виконуючи ряд найважливіших функцій. Поведінка і діяльність особистості спонукаються, спрямовуються та регулюються мотивацією – ієрархічною сукупністю мотивів, які складають мотиваційну сферу особистості. Але тут важливо не тільки визнання цих функцій мотивів, а й розуміння природи мотивації, її генезису. Отже, люди обирають професію відповідно до переважаючої потреби: для одних це – безпека, для других – повага навколишніх, для третіх – матеріальне благополуччя, для четвертих – самоактуалізація (за структурою людських потреб А. Маслоу).

Проте ми вважаємо, що всі людські потреби, хоч і різною мірою, мають значення у виборі відповідної трудової діяльності. Як у наданні переваги виду діяльності, так і в характері її виконання позначається комплекс мотивів, – тут відіграє роль і майбутня

перспектива (благополуччя своє й близьких), і соціальне визнання, пов'язане з діяльністю (професія, що викликає до себе повагу), і громадянські мотив.

Мотиви вибору професії й місця роботи класифіковані Т. Гордєєвою. Автор виділяє: домінуючі мотиви (стійкий інтерес до професії), ситуативні (вплив привідних життєвих обставин, які не завжди узгоджені з інтересами людини) та конформістські (або сугестивні), тобто вплив з боку найближчого соціального оточення – поради рідних, друзів, знайомих [4].

На нашу думку, спонукальні причини, що змушують людину займатися працею, можуть бути згруповані наступним чином. Перша група причин – усвідомлення необхідності приносити користь суспільству, бажання надавати допомогу іншим людям (що може проявлятися в навчанні дітей, у лікуванні хворих, у захисті своєї Батьківщини тощо), суспільна установка на необхідність трудової діяльності. Друга група – одержання певних матеріальних благ для себе та своєї родини: заробляння грошей для задоволення матеріальних і духовних потреб. Третя група – задоволення потреби в самоактуалізації, самовиразі, самореалізації: людина не може бути бездіяльною за своєю природою, а природа її така, що вона – не тільки споживач, але й творець. У процесі творіння вона одержує задоволення від творчості, виправдовує зміст свого існування. До цієї ж групи відноситься мотив, пов'язаний із задоволенням потреби в суспільному визнанні, у повазі з боку інших.

Іноколи трапляється так, що доросла людина потрапляє на життєві роздоріжжя, де потрібно робити вибір. За ухилення від вибору або невміння обирати вона змушена розплачуватися маленькими або великими незручностями, власними стражданнями або стражданнями інших, втратою сенсу життя, появою невротичних проблем. Враховуючи вище сказане, можна прийти до висновку, що до вибору професії в будь-якому віці потрібно ставитись виважено і індивідуально.

Ми вважаємо, що, в якому б віці людина на обирала свій професійний шлях, мотивація до обрання трудової діяльності чи зміни її в більш зрілому віці, завжди обумовлюється комплексом причин психологічного, соціального та фізіологічного характеру. Крім того, психологічну основу мотивів вибору професії, незалежно від віку, становить активний інтерес до означеної діяльності, що свідчить про наявність особистісного зростання, ефективності засвоєння діяльності, отримання задоволення від обраного професійного шляху.

Література

1. Адушинова А.Г. Выбор профессии: мотивационный аспект анализа / А.Г. Адушинова // Вестник Иркутского гос. технического ун-та. – Иркутск: Изд-во Иркутский гос. технический ун-т, 2009. – Т. 37. – №1. – С.225-229.
2. Батаршев А. В. Учебно-профессиональная мотивация молодежи / А. Батаршев. – М.: Academia, 2009. – 192 с.
3. Вилюнас В.К. Психология развития мотивации / В.К.Вилюнас. – СПб.: Речь, 2006. – 458 с.
4. Гордеева Т.О. Психология мотивации достижения / Т.О.Гордеева. – М.: Смысл, 2006. – 336 с.
5. Егоршин А.П. Мотивация трудовой деятельности/ А.П.Егоршин. – М.: ИНФРА, 2006. – 320 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Данильченко Ірина Вікторівна
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м.Київ.
Науковий керівник – канд. психол. наук,
доц. Алексєєва Юлія Аркадіївна

На сьогодні становлення професіоналізму у студентів є одним із найважливіх питань як для нашої країни, так і для всього світу. Відповідальність при виборі професії, свідомий вибір та правильний розвиток у визначеному напрямку є запорукою справжнього успіху в тій чи іншій діяльності.

У даній статті ми розглянемо становлення саме студентів-психологів, особливості їх мотивації до вивчення психології як науки та їх особисту ідентифікацію себе з психологом-професіоналом. Також звернемо увагу на вивчення та дослідження особливостей розвитку професійної мотивації у студентів-психологів у відповідності з сучасними умовами. Сучасні умови вступу до ВНЗ інколи призводять до несвідомого і несамостійного вибору фаху. Процес формування професійної мотивації потребує корекції, управління та інтенсифікації з боку педагогів, батьків, керівників і суспільства в цілому.

Професійна мотивація неоднорідна, вона залежить від багатьох психологічних і соціологічних факторів, співвідношення між якими визначає система ціннісних орієнтацій молодшої людини.

Зарубіжними та вітчизняними психологами здійснено вагомий внесок у дослідження психологічних особливостей розвитку професійної мотивації у студентів-психологів. Значний внесок в розвиток даної теми зробили: А. Маслоу, К. Левін, Х. Хекхаузен, Л.І. Божович, Т.М. Зелінська, Є.П. Ільїн та ін.

У широкому розумінні професійну мотивацію можна звести до трьох основних комплексів: інтерес, обов'язок, самооцінка професійної придатності. Мотивом суспільного обов'язку у виборі професії є усвідомлення студентом реальної суспільної користі від своєї участі у даній сфері діяльності, переживання особистої відповідальності за успішну працю, готовність до подолання можливих моральних та фізичних труднощів. [3,107].

Навчальна мотивація складається з оцінки студентами різних аспектів учбового процесу, його змісту, форм, способів організації з погляду їх особистих індивідуальних потреб і цілей, які можуть співпадати або не співпадати з цілями навчання.

Навчальна діяльність полімотивована, оскільки процес навчання здійснюється для студентів не в особистому вакуумі, а в складному взаємопереплетенні соціально-обумовлених процесів. Тому основною проблемою будь-якої професійної освіти є перехід від навчальної діяльності студентів, що актуально здійснюється, до засвоєної ними професійної діяльності. З позиції загальної теорії діяльності, такий перехід йде перш за все по лінії трансформації пізнавальних мотивів студента в професійні мотиви фахівця. Тобто, пізнавальні і професійні мотиви являються ведучими, взаємообумовлений розвиток яких складає динаміку взаємних трансформацій пізнавальних і професійних мотивів студента. Виходячи з даного положення, можна зробити висновок про те, що мотивація у студентів впродовж його навчання у вищому навчальному закладі зазнає деякі зміни, тобто мотивація має свою динаміку від курсу до курсу [4,128; 5,112; 6,328].

Саме в процесі освоєння професії особистість усе більше занурюється в професійне середовище. Відповідно, якісна реалізація діяльності здійснюється згідно зі сформованими ціннісними мотивами вчителя, сформованою потребою в неперервному підвищенні кваліфікації. Створені в системі навчання психолого-педагогічні умови розвитку мотивації